JAARVERSLAG 2017

CLIENTENRAAD DUIN- + BOLLENSTREEK

LEIDEN

DUINEN RIJNSTREEK

Mondiraan kleurt Leiden

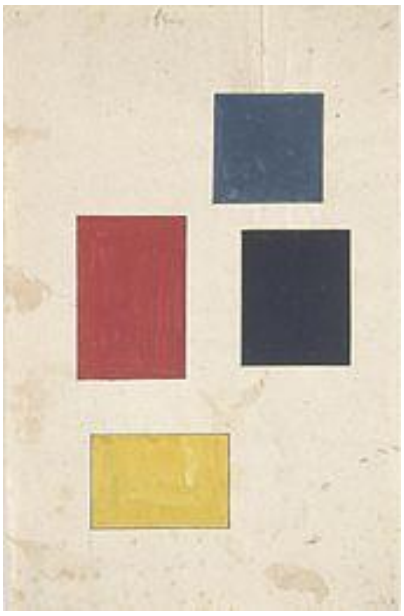

Grondelement van de schilderkunst. Theo van Doesburg. 1922.

In 2017 was het 100 jaar geleden dat in Leiden het tijdschrift De Stijl werd opgericht. De gelijknamige Nederlandse kunstbeweging kreeg internationale bekendheid door leden als Theo van Doesburg, Piet Mondriaan en Gerrit Rietveld. De leden van De Stijl wilden de kunst radicaal hervormen door eenvoud in vormgeving en kleurgebruik. De stijl is vooral herkenbaar aan het gebruik van zwart, wit en primaire kleuren. De gemeente Leiden en omstreken wilden het eeuwfeest niet ongemerkt voorbij laten gaan en overal in de stad verschenen opeens grote blokken rood, blauw en geel, al dan niet met een dikke zwarte rand.

De regio Duin- en Bollenstreek / Leiden omvat de gemeenten: Katwijk, Hillegom, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen (Sassenheim, Voorhout en Warmond), Voorschoten en Zoeterwoude.

Inhoudsopgave

1. Het woord vooraf 4
2. Contact met de achterban 5
3. Adviezen in 2017 6
4. Zorgfuncties: ze bestaan nog 6
   - 4.1. Acute psychiatrie 7
     - Verzwaard negatief advies over verhuisplannen HIC 8
   - 4.2. Herstelondersteunende psychiatrie 9
   - 4.3. Wijkgerichte psychiatrie 10
   - 4.4. Generalistische basis ggz (GBGGZ) 10
   - 4.5. Poliklinische psychiatrie 11
5. Ontwikkelingen op het Endegeest terrein 12
6. Deelnemerscommissie Movens 14
7. Bijzondere Breinen 15
8. Nieuwsbrief 16
9. Anti-stigma avonden in de DB/L regio..... 17
10. Samenwerking met clientenbelangenorganisaties in de regio: Stichting ZON; Inloophuis Psychiatrie; GGz Informatiepunt Holland Rijnland (Lumen); Platform Samenwerken Leiden; Zelfregiecentrum Leiden ; Ketenpartners; WMO adviesraden 18
11. De Cliëntenraad in cijfers 21
    - 10.a.Financiën 21
    - 10.b. Vergaderingen 21
    - 10.c. Contactgegevens 22

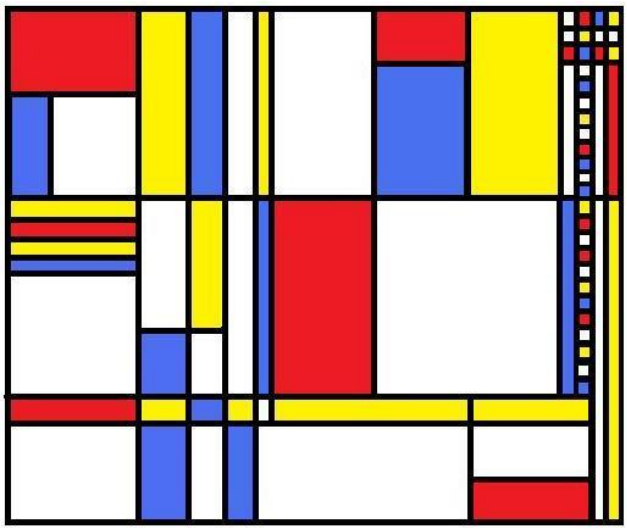

1. Het Woord Vooraf

Beste lezer,

We knijpen onszelf nog steeds in de arm: na vijf jaar heeft ons centrum eindelijk weer een directie-duo dat het hele jaar is blijven zitten! Carla Overkamp is het hele jaar Directeur Algemene Zaken gebleven en net nog in 2016 kwam psychiater Wouter Teer, met jarenlange bestuurservaring in het gehele land, de lege stoel van de Directeur Behandelzaken opvullen. Zijn laatste standplaats was GGZ Friesland en daarmee kon hij een potje breken bij de cliëntenraad. Een paar jaar geleden had de cliëntenraad namelijk medewerkers van de Friese acute zorg uitgenodigd om te komen vertellen hoe zij er in slaagden om separaties drastisch terug te dringen.

De Friese separeers waren uitgerust met de nieuwste snufjes op het gebied van digitale communicatie en de gesepareerde kon zelfstandig de temperatuur van de ruimte regelen of naar huis bellen, maar de meeste indruk maakten ze met de beschrijving van hun eerste-vijf-minuten-beleid. Overal in het land slaat de politie voor de zekerheid de cliënten die ze (gedwongen) naar de GGZ brengen in de boeien. De mensen van GGZ Friesland eisten dat die boeien bij binnenkomst direct af gingen, ook als de politie wat benauwd keek. Het argument van deze verpleegkundigen: de cliënt heeft misschien ruzie met de politie, maar nog niet met mij, dus hij en ik beginnen hier en nu met een schone lei. En dat betekent geen handboeien. Vervolgens werden de agenten direct weggestuurd en de cliënt kreeg iets te eten en te drinken aangeboden. In negen van de tien gevallen was separeren (op dat moment in ieder geval) niet meer nodig. We waren zwaar onder de indruk. Het hielp waarschijnlijk dat deze medewerkers Vikingbloed in de aderen hadden en moesten bukken om door de deur te kunnen, maar toch, hun onwankelbare overtuiging in de eigen aanpak én het succes dat ze daarmee boekten, zijn ons altijd bij gebleven.

In 2017 vond de cliëntenraad in Irene Deijl de langverwachte nieuwe ondersteuner. Het is een opluchting om weer iemand te hebben die gestructureerde notulen maakt, met goede ideeën komt voor de vernieuwing van de cliëntenraad en onze leden stimuleert om nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Zo geeft de cliëntenraad nu 6 keer per jaar een nieuwsbrief uit en is een oud-geschiedenisstudent bezig om het gecombineerde archief van de cliëntenraden Duin&Bollen, Leiden-lang en Leiden-kort (vijftien verhuisdozen vol ordners) helemaal op te schonen. De historisch waardevolle documenten blijven bewaard en een boeiende overzichtspublicatie wordt nog deze eeuw verwacht. Met de nieuwe ondersteuner hebben we ook stekelige problemen als stigma in de psychiatrie en gewenste losbandigheid onder cliënten aan durven pakken. En sinds kort komen ook de hoogbegaafden in de raad wat meer aan hun trekken, nu in samenwerking met de Bijzondere Breinen een aantal 'denksessies' zijn gehouden. Hieronder vindt u veel van deze boeiende thema's uitgelegd. 2017 was voor de cliëntenraad een mooi jaar – op naar het volgende priemgetal!

Caroline Angenent, voorzitter

2. Contact met de achterban

De cliëntenraad vertegenwoordigt de belangen van alle cliënten van het centrum Duin- en Bollenstreek/Leiden. De cliëntenraad is echter geen klachtencommissie en kan helaas niet als belangenbehartiger voor individuele cliënten optreden. Cliënten met een individuele klacht, bijvoorbeeld over hun behandeling, sturen wij door naar de nieuwe Klachtenfunctionaris of naar de PatiëntenVertrouwenspersoon (PVP). Niettemin begint het constateren van structurele klachten met het optellen van individuele klachten en we horen dus graag waar mensen mee zitten, ook als dat heel persoonlijke dingen betreft. Gelukkig weten cliënten en hun naasten ons steeds vaker te vinden. Het feit dat ons kantoor zich pal naast het kantoor van de PVP en de geestelijk verzorger bevindt, draagt daar zeker aan bij.

Deze centrale positie is een groot voordeel, want door steeds kortere behandelingen en de toegenomen ambulantisering (dat betekent dat mensen thuis hulp krijgen van een wijkteam) is het steeds lastiger om de achterban te bereiken. De cliëntenraad probeert zo vaak mogelijk de cliënten te spreken die in de klinieken en de beschermde woonvormen verblijven, maar beseft voor het bereiken van cliënten die thuis wonen een volkomen ontoereikende bezetting te hebben. De nieuwsbrieven en de foldertjes die we in de wachtkamers neerleggen zijn iedere keer weer weg, dus we gaan ervan uit dat ze gelezen worden. Soms geven we een stapeltje folders mee met een wijkteam om ze aan de cliënten te geven, maar we zitten bijvoorbeeld nog niet standaard in het informatiepakket dat de nieuwe cliënten krijgen uitgereikt.

Ook via de website www.clientenraden-rivierduinen.nl kan de cliëntenraad informatie over zijn activiteiten kwijt en omgekeerd kunnen cliënten daar lezen wat de cliëntenraad allemaal doet. De Nieuwsbrief staat er bijvoorbeeld in volle digitale glorie op en in de agenda kondigen we onze activiteiten aan. Daarnaast hebben we het geluk dat ons kantoor uitkijkt op de parkeergarage van Rijnveste. Het grote raam gebruiken we als prikbord om passerende cliënten attent te maken op de (herstel)cursussen en andere bijeenkomsten die door Rivierduinen of door een van de ketenpartners worden georganiseerd.

3. Adviezen in 2017

Het adviesrecht van de cliëntenraad, vastgelegd in de Wet Medezeggenschap Cliënten Zorginstellingen, is een belangrijk middel om vanuit het cliëntenperspectief invloed uit te oefenen op het beleid van de directie. Evenals in 2016 werd de cliëntenraad ook in 2017 niet door adviesaanvragen overspoeld. Dat kwam niet alleen omdat we in 2017 een jonge en geheel verse directie hadden, die zich noodzakelijkerwijs nog flink moest inwerken. De grote veranderingen, zoals de vele verhuisbewegingen, de overstap naar het HIC-model (zie p. 8) en de inrichting van de PEH in Rijnveste (zie p. 7), waren dusdanig groot dat er meerdere centra bij betrokken waren en het meer besluiten van het bestuur van Rivierduinen waren, dan besluiten van de centrum-directie. Bestuursbesluiten komen bij de Centrale Cliëntenraad terecht en op de website van de cliëntenraden is een overzicht te vinden van de door de Raad van Bestuur gevraagde adviezen
(zie: www.clientenraden-rivierduinen.nl/centraleclientenraad/).
Desondanks begon het jaar goed ☹ met een ongevraagd advies bij gelegenheid van de opening van de nieuwe Acute Dagbehandeling in Rijnveste. Geheel tegen de huisregels van Rivierduinen in, liep tijdens de feestelijke opening een dame van communicatie overal, en vooral van iedereen, foto's te maken. Aan geen van de aanwezigen werd toestemming gevraagd en een cliënt liep – terecht – boos weg toen de fotograaf hem ongevraagd tijdens zijn therapie op beeld vastlegde. Cliëntenraad ook boos: zijn ze bij communicatie nu helemaal gestuiterd? De directie heeft toegezegd de klacht met communicatie op te pakken.

4. Zorgfuncties: ze bestaan nog ☺

In 2012 heeft de Raad van Bestuur bedacht dat de zorg die Rivierduinen biedt ondergebracht moest worden in Zorgfuncties. Aan het hoofd van iedere zorgfunctie kwam een directie-duo, net zoals de (regionale) centra ook een duo-directie hebben. Er werden vijf zorgfuncties onderscheiden: Acute zorg, Poliklinische psychiatrie, Generalistische Basis GGZ, Wijkgerichte psychiatrie en Herstelondersteunende psychiatrie. Vooral de laatste zorgt altijd voor verwarring, want is niet alle zorg van Rivierduinen 'herstelondersteunend'? Hoewel de namen van de zorgfuncties steeds meer ingeburgerd raken, begrijpt vrijwel niemand hoe de verschillende zorgfuncties zich eigenlijk tot elkaar verhouden. Het wordt steeds ingewikkelder om te begrijpen wie het in een bepaalde situatie of rond een specifiek thema nu feitelijk voor het zeggen heeft. De cliëntenraad vraagt regelmatig aan de directie waarom over bepaalde zaken geen advies is gevraagd, maar het antwoord is vaak dat niet zij (= de directie) daar over gaan, maar de zorgfunctie en dus de Raad van Bestuur. Bijvoorbeeld vragen over de positie van ervaringsdeskundigen in de wijkteams. Is dat nu Rivierduinen-breed beleid, of wordt dat per team/centrum geregeld? En in 2017 wordt dat niet duidelijker. De directeur poli, die in 2016 werd ingevlogen om de zorgfunctie poli financieel gezond te maken, verdween in de zomer van 2017 met dezelfde stille trom waarmee hij was gekomen. In plaats daarvan kreeg het Service Bureau een veel steviger positie. Alle niet-zorggebonden functies (denk aan vastgoed, zorgadministratie, recepties, zorgverkoop, communicatie) werden bijelkaar gezet en net als de regionale centra kreeg het Service Bureau twee directeuren. De matrix van beleid werd er alleen maar ingewikkelder door. Waar ligt de zeggenschap? Waar ligt de medezeggenschap? Als de receptionist van de poli in Voorhout een folderrek weghaalt, bij wie moet de cliëntenraad dan om opheldering vragen? Is het een beslissing van de directie of heeft communicatie nieuw folderbeleid ingevoerd? Met zijn twee directeuren lijkt het Service Bureau wel op de andere centra, maar het heeft geen eigen cliëntenraad, alleen een stukje Ondernemingsraad. Dus de locale

cliëntenraad moet in dit geval eigenlijk aan de Centrale Cliëntenraad vragen of zij aan de Raad van Bestuur om opheldering willen vragen. Maar de RvB gaat niet rechtstreeks over Voorhout of over het Service Bedrijf, dus waarschijnlijk komt de vraag onbeantwoord weer terug, via CCR naar de cliëntenraad. We zijn dan al snel een paar weken verder, maar weten nog steeds niet waar we aan toe zijn. Wederom voelt de cliëntenraad zich door het beleid van Rivierduinen behoorlijk buitenspel gezet.

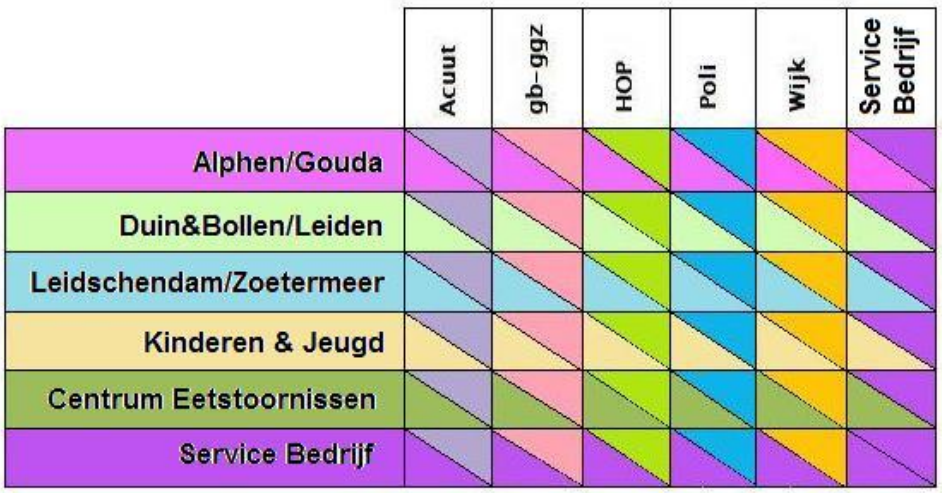

Vier directeuren per kruispunt.
Het is een wonder dat de behandelingen bij Rivierduinen er niet onder lijden.

4.1. Acute psychiatrie

Onder de zorgfunctie Acuut vallen de opnameafdelingen in Leiden en Voorhout, de teams voor Intensive Home Treatment (IHT), de crisisdienst en sinds kort ook de opvang van personen met verward gedrag.

De opvang van personen met verward gedrag stond in 2017 enorm in de belangstelling. Onze nieuwe directeur blijkt een zeer prominent lid te zijn van het team dat zich in opdracht van de minister op landelijk niveau met deze problematiek bezig houdt, en zijn status straalt natuurlijk af op Rivierduinen. Aan het begin van het jaar werd door de gemeenten van de regio Holland Rijnland besloten om de opvang voor de hele regio in Leiden te vestigen. Uiteindelijk besloot Rivierduinen om deze opvang pal naast de opname afdeling in Rijnveste te maken. Enerzijds is dat handig, want als er moet worden opgeschaald (d.w.z. als een verward persoon door een psychiatrische stoornis dusdanig verward is dat een opname noodzakelijk is) dan is de kliniek twee klapdeuren verder. Anderzijds is Leiden nu niet direct centraal gelegen in de veiligheidsregio, die zich uitstrekt tot ver achter Gouda. Maar meer dan één locatie is te duur en de keuze valt op Leiden. Begin 2017 is de eerste boor te horen: een deel van de Medium Care afdeling in Rijnveste wordt in sneltreinvaart verbouwd om plaats te maken voor de Psychiatrische Eerste Hulp (PEH) - zoals de opvang nu heet.

De adviesaanvraag voor deze verbouwing laat maanden op zich wachten. De directie wijst naar de Raad van Bestuur en die wijst weer terug naar de directie. Jammer, want we hadden wel mee willen denken over de plek en over de inrichting. Na een maandje proefdraaien voor de Leidse verwarden, werd de PEH in september voor de hele veiligheidsregio opengesteld. Er worden minder verwarden binnen gebracht dan verwacht, maar de politie schijnt tevreden te zijn. De aanrijdtijd vanuit de omgeving Gouda is echter zo lang dat er voorzichtig aan een kleine opvang in Gouda wordt gedacht.

Verzwaard negatief advies over de verhuisplannen voor de HIC

De verhuizing van cliënten die nodig was om de PEH mogelijk te maken, was slechts de eerste in een massale verbouw- en schuifoperatie, waarbij alle bedden voor volwassenen en ouderen in Rijnveste, Voorhout, Alphen, Gouda en zelfs het Centrum voor Eetstoornissen betrokken zijn. De cliëntenraad kan zich niet voorstellen dat er een gedegen visie achter de schuifacties zit, want de plannen veranderen voortdurend. Een bijkomend probleem is dat de Raad van Bestuur wil dat in alle opname-klinieken van Rivierduinen volgens het HIC model gewerkt gaat worden. HIC staat voor High & Intensive Care. Het idee is dat de GGZ, net als een gewoon ziekenhuis, een plek moet hebben waar de heel erg zieke mensen superspeciale zorg met extra veel aandacht kunnen krijgen. Eventueel zelfs 24/7 één op één begeleiding, als dat nodig is. Achterliggende gedachte is dat je zo het separeren (lees: eenzame opsluiting) tot een minimum kan terugbrengen. Om te voldoen aan de normen van het HIC model moet er ook al flink verbouwd worden. Bijvoorbeeld: om de separeers nog te mogen blijven gebruiken, moeten ze een groot raam naar de afdeling krijgen en ze gaan dan Extra Beveiligde Kamer (EBK) heten. En vlak in de buurt van de EBK's moet een ruimte komen waar de één op één begeleiding mogelijk is, terwijl er ook op de afdeling meer prikkelarme ruimten moeten komen waar de cliënt zich even kan terugtrekken. Werken volgens de HIC-methode vraagt dus om ingrijpende verbouwingen en is daarmee voor Rivierduinen een duur concept. De Raad van Bestuur besluit alle acute opnames voor volwassenen voor heel Rivierduinen op twee plekken te concentreren: in Leidschendam en in Leiden.
De Raad van Bestuur vraagt de Centrale Cliëntenraad om advies over het voornemen om alle HIC bedden uit Alphen naar Leiden te verplaatsen. De CCR besluit een verzwaard negatief advies te geven, omdat de kwaliteit van de zorg in het geding komt. De CCR voorziet namelijk dat op zeer korte termijn alle bedden uit de hele regio Alphen/Gouda zullen verdwijnen, terwijl de ambulante zorg in deze regio absoluut nog niet op sterkte is. De CCR adviseert om in Alphen een opnamekliniek voor minder acute gevallen open te houden. Immers: twee jaar geleden bestond het HIC concept nog niet eens en werd er in deze kliniek prima zorg geboden (ze zijn zelfs Rivierduinen-recordhouder van de langste tijd dat een kliniek het zonder separaties redt!). En twee jaar later zou er in niet-HIC-klinieken alleen nog maar zwaar ondermaatse zorg geboden kunnen worden? Dat wil er bij ons niet in! Bovendien, gezien het motto van Rivierduinen (Beter binnen bereik) lag volgens de CCR de terugverhuizing van de Alphense bedden naar de kliniek in Gouda waar ze in 2014 vandaan kwamen meer voor de hand dan verplaatsing van deze bedden naar Leiden.
Echter, aangezien de adviesvraag zoals gebruikelijk weer eens na de feiten aan de medezeggenschap was gesteld, kon het negatieve advies niet meer worden opgevolgd. En dus volgde in Leiden alweer de volgende verbouwing, terwijl Rijnveste nog nauwelijks bekomen was van de schuifacties rond de PEH. In de staart van 2017 worden de 20 acute bedden uit Alphen zelfs versneld naar Rijnveste gehaald, want de kliniek in Alphen kampte met een enorm personeelstekort. Voor de inhuizing moest de HIC afdeling in Rijnveste enorm uitbreiden, waarvoor het oog op het deel van de Medicum Care afdeling viel dat nog niet aan de PEH was opgeofferd. Alle Medium Care cliënten moesten vanwege de verbouwing uitwijken naar Voorhout, waar ze de Ouderen gezelschap mogen houden, die daar zijn achtergebleven toen de acute opname naar Rijnveste ging. Idee is dat alle Ouderen op termijn naar Voorhout gaan zodat daar een Expertisecentrum Ouderen kan worden gecreerd, maar geld voor de noodzakelijke verbouwing daar is nog niet gevonden, dus kunnen de ouderen niet naar Voorhout en moeten de MC cliënten daar misschien blijven, of mogelijk naar Alphen, of naar Gouda. Kunt u het nog volgen? Wij allang niet meer.

Alle verhuisbewegingen met de Medium Care bedden zijn ook lastig voor de cliënten die gebruik maken van de Bed op Recept (BOR) regeling. De schokkende resultaten van het onderzoek naar nut en noodzaak van de BOR[1] dat de Centrale Cliëntenraad in 2015 door het onderzoeksbureau EEVAA heeft laten verrichten, laten duidelijk zien dat deze regeling van levensbelang is voor sommige cliënten. Gelukkig is de kliniek in Voorhout vanuit de hele regio per openbaar vervoer redelijk goed bereikbaar en in noodgevallen wordt er in Rijnveste een bed bijgeschoven. De cliëntenraad blijft aandacht vragen voor de ontwikkeling van een sluitend BOR protocol met aandacht voor de 'veiligheidsnet-functie', die het in feite biedt.

4.2. Herstelondersteunende psychiatrie

Cliënten van de HOP zullen in de toekomst veel meer met de gemeente te maken krijgen. In het kader van regelmatig de transitie en de nieuwe WMO worden de gemeenten niet alleen verantwoordelijk voor de dagbesteding, maar ook voor het wonen. Toen de commissie Dannenberg in 2015 haar plannen voor een nieuwe benadering voor Beschermd Wonen presenteerde en voorstelde om die in 2020 in te voeren, leek dat nog verre toekomstmuziek, maar inmiddels worden de gemeenten goed zenuwachtig. Leden van de cliëntenraad geven voorlichting aan gemeenteraadsleden en wethouders, zodat ze rekening kunnen houden met de speciale wensen van GGZ-cliënten. Gelukkig worden we inmiddels regio-breed actief betrokken bij de vele verschillende overlegtafels waar het nieuwe beleid handen en voeten krijgt. Er is echter in de hele regio een groot tekort aan betaalbare woningen in de sociale sector, waardoor de doorstroming van cliënten stagneert. Cliënten die voldoende hersteld zijn en die graag buiten Rivierduinen willen gaan wonen, zitten soms noodgedwongen jaren in een Beschermd Wonen voorziening te wachten op een geschikte zelfstandige woning.

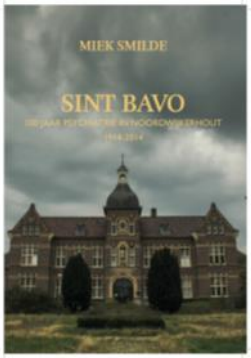

Eind 2017 komt het bericht dat na jarenlang geaarzel het Bavo-terrein in Noordwijkerhout is verkocht. Een projectontwikkelaar gaat er (in 2019?) een groot aantal woningen bouwen. De huizen van de bijna 90 cliënten die nu nog op het terrein wonen, zullen worden gesloopt. De directie is van plan om met de projectontwikkelaar te gaan onderhandelen om voor 40 cliënten woonruimte op het terrein terug te huren. Dat betekent dat er voor zo'n 40 andere cliënten woonruimte in de regio moet worden gezocht. Op de krappe woningmarkt zal dat nog een hele klus worden. Ter gelegenheid van de verkoop van het Bavo-terrein is aan de bekende journaliste Miek Smilde gevraagd een boek te schrijven over 100 psychiatrie in Noordwijkerhout. Een groot aantal cliënten, waaronder een paar ex-leden van de cliëntenraad zijn door Miek Smilde geinterviewd. Alle medewerkers van het centrum krijgen bij wijze van Kerstgeschenk een exemplaar van het Bavo boek. Een recensie van dit fantastisch leesbare boek met de vele foto's kunt u vinden in de Nieuwsbrief van maart. (zie: www.clientenraden-rivierduinen.nl/actualiteiten)

[1] Één op de drie cliënten die niet op een BORbed in de kliniek terecht kan, brengt de nacht in de politiecel door, automutileert of wordt na interventie van de crisisdienst alsnog opgenomen. De volledige tekst van het onderzoek vindt u op onze website (http://clientenraden-rivierduinen.nl/bor-vanuit-clientenperspectief/).

4.3. Wijkgerichte psychiatrie

Ambulantisering is al een tijdje het toverwoord in de GGZ. Voor de cliënt is besloten dat redelijk zorgeloos wonen in een lommerrijke omgeving iets afschuwelijks is dat je iemand niet moet 'aandoen' als het niet absoluut noodzakelijk is. Dat het toevallig ook nog iets met bezuinigingen te maken heeft – daar hoor je niemand meer over. Het aantal opnamebedden is fors teruggebracht en cliënten die langerdurend zorg nodig hebben worden nu 'thuis' behandeld. Deze thuisbehandeling is de kern van de zorgfunctie wijkgerichte psychiatrie. De teams die zich hiermee bezig houden heetten vroeger 'FACT teams', maar net nu deze naam is ingeburgerd, mag hij niet meer gebruikt worden. Op zich is 'psychiatrische wijkteams' ook wel zo duidelijk, maar de cliëntenraad moet op bijeenkomsten met de ketenpartners voortdurend uitleggen dat een FACT-team en een psychiatrisch wijkteam hetzelfde is.
Er waren in 2017 nogal wat klachten over de zorg die deze teams in onze regio bieden. De cliëntenraad vond het moeilijk om alle signalen te bundelen, maar heeft wel een paar keer een signaal bij de directie neergelegd, o.a. over bejegening en de onmogelijkheid om een andere behandelaar te krijgen. De directie beloofde ermee aan de slag te gaan. Een aantal leden van het cliëntenraad krijgt zelf hulp van een wijkteam en zij zijn erg tevreden, hetgeen maar weer aangeeft dat je ook in de GGZ gewoon geluk kan hebben.

4.4. Generalistische Basis GGZ

De GbGGZ lijdt al jaren een verborgen bestaan. Het is ook een raar product. Enerzijds is deze 'eerste-lijn' er voor cliënten van wie verwacht wordt dat ze met een duidelijk omschreven behandeling van acht of tien gesprekken zover zullen zijn opgeknapt dat ze het leven weer zelfstandig aan kunnen. Anderzijds heeft deze zorgfunctie ook een zogenaamd "traject chronisch", bedoeld voor succesvolle cliënten met zeer complexe problemen, die jarenlang zeer intensief zijn behandeld, en daardoor zo goed zijn opgeknapt dat ze nu alleen nog maar vier keer per jaar voor een recept bij hun psychiater aankloppen. Aangezien Rivierduinen zich wil specialiseren in de behandeling van acute complexe problematiek, wordt deze zorgfunctie niet vaak genoemd. De cliëntenraad vindt dat jammer. Een huisarts die twijfelt of een cliënt lijdt aan een eenvoudige of een complexe problematiek (in ongeveer 10 % van de verwijzingen speelt deze onzekerheid), stuurt zijn/haar cliënt vaak voor de zekerheid door naar Rivierduinen, met het idee dat de cliënt dan in ieder geval op de goede plek zit. Het is voor cliënten behoorlijk frustrerend om van de een naar de ander te worden doorgestuurd, dus de cliëntenraad denkt dat je alleen al voor deze mensen deze zorgfunctie binnenshuis zou willen houden. Maar daarnaast is er een inhoudelijk argument: Rivierduinen doet het gewoon beter dan de vrijgevestigden! Logisch, er is collegiaal overleg mogelijk met de besten van het vak. Ook dat gunnen we onze (toekomstige) cliënten. Maar de cliëntenraad denkt wel dat Rivierduinen het de huisarts makkelijker moet maken. De huisartsen die we spreken vinden Rivierduinen namelijk een *ivoren toren* en erg naar binnen gericht. Het is hen volstrekt onduidelijk welke behandelingen, voor welke aandoeningen en met welk verwacht resultaat worden aangeboden. Dus lobbyen we al jaren voor een soort catalogus voor huisartsen, waarin netjes de modules en programma's die Rivierduinen in de aanbieding heeft op een aanschouwelijk rijtje staan. Niet alleen de basis-ggz, maar ook het aanbod van de andere zorgfuncties. Maak deze catalogus visueel aantrekkelijk genoeg en de huisarts kan met deze informatie de gang van de cliënt naar het gevreesde 'gekkenhuis' Rivierduinen een stuk minder eng maken.

4.4 Poliklinische psychiatrie

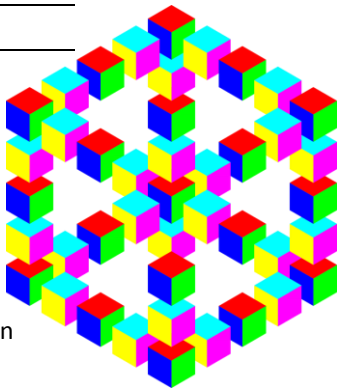

In de zorgfunctie poliklinische psychiatrie worden alle cliënten behandeld die behoorlijk lijden onder hun (complexe) psychiatrische ziekte, maar die nog steeds redelijk functioneren en geen 24/7 toezicht (meer) nodig hebben. Ongeveer driekwart van de cliënten valt in deze groep, die helaas voor de cliëntenraad moeilijk te bereiken is. Deze cliënten komen voor hun therapie naar de kliniek en zijn na afloop weer snel verdwenen. Gelukkig wordt onze website steeds beter gevonden en kunnen we cliënten ook via de nieuwsbrief op de hoogte brengen van onze activiteiten of vragen om medewerking.
Jammer genoeg voorkomen de aantallen cliënten en het feit dat er in deze zorgfunctie zeer goede zorg wordt geboden niet dat er met verlies wordt gedraaid. Eind 2016 werd voor de poli een extra directeur ingevlogen, die deze zorgfunctie fianancieel gezond moest maken. Het was niet duidelijk aan welke cliëntenraad hij om advies zou gaan vragen als hij creatieve oplossingen zou bedenken, maar zover kwam het helemaal niet. Het probleem bleek hardnekkig, goede ideeën waren schaars, Rivierduinen ongeduldig en ergens halverwege 2017 verdween hij weer.
Hoewel deze directeur dus niet veel verandering bracht, zit de cliëntenraad nog met grote vragen over de sluiting van het PsychoTraumaCentrum voor volwassenen in 2016. Nooit is ons afdoende uitgelegd waarom een behandeling waarvoor een wachtlijst van 18 maanden bestond niet voldoende deelnemers kon vinden om rendabel te zijn. Ook zijn we nog steeds verbolgen over het gebrek aan nazorg voor de laatste deelnemers toen de hun beloofde behandeling middenin het traject werd afgebroken. Ze moesten het zelf maar uitzoeken. Natuurlijk is het lastig om een geheel nieuwe directie te verwijten dat hun voorgangers het verkeerd hebben gedaan, maar het punt van het onbreken van goede nazorg binnen Rivierduinen blijft zeker op de agenda staan.

Leentjebuur spelend bij een vorig jaarverslag: Behoorlijk frustrerend is dat de behandelaren die in 2016 zijn ontslagen om de tekorten in de poli terug te dringen, in 2017 weer schreeuwend worden gemist om de wachtlijsten weg te werken. Het zou fijn zijn als iemand met een heldere vooruitziende blik eens een meerjarenplan voor Rivierduinen zou opstellen.

5. Ontwikkelingen op het Endegeest terrein

Eind 2016 vertrok de Raad van Bestuur uit het kasteel Endegeest en daarmee was de onttakeling van het Endegeest terrein een feit. De tijd van de grote psychiatrische instellingen is definitief voorbij en wonen in de fraaie bossen en parken wordt weer voorbehouden aan de Quote 500 mensen. De laagbouw uit de jaren 1970 waar de dodelijke brand heeft gewoed was al eerder gesloopt, evenals “de blauwe tram” – de noodgebouwtjes waar de afdeling acute opname in was gevestigd. Weggestopt in een hoekje van het terrein staan nog een viertal klinieken van Rivierduinen, die stuk voor stuk minder dan tien jaar oud zijn: de Meander, Klinisch Herstel, Kliniek Intensieve Zorg en Neuropsychiatrie. In totaal wonen hier nog bijna 140 cliënten. De rest van de gebouwen zal worden verkocht. Geruchten dat er een groot hek om de klinieken zou worden geplaatst, zodat de cliënten geen toegang meer zouden hebben tot het hele terrein rond het kasteel, zijn gelukkig geruchten gebleven. Maar er wordt door de cliënten veel geklaagd. Vooral het verlies van het theehuis valt iedereen zwaar. Meer dan een jaar na de sluiting vragen cliënten zich nog regelmatig af waarom die fijne ontmoetingsplek waar de cliënten van het terrein al 100 jaar geheel zelfstandig of met hun bezoek naar toe konden om zich even “normaal” te voelen, zo nodig dicht moest. De gemeente Oegstgeest heeft een alternatief aangeboden in de vorm van een inloop in het buurtcentrum van Oegstgeest, maar dat is voor de meeste bewoners veel te ver weg voor een “loopje”. De inzet van een “kleurenmenger” van Rivierduinen die de omgang met normale burgers moet vergemakkelijken, is op zich een leuk idee, maar zij heeft niet veel werk.

Gelukkig is de lobby van de cliëntenraad erin geslaagd om het Kruispunt, het kerkje van het terrein te behouden. Al jarenlang is hier iedere zondag een kerkdienst die door een vaste kern van ruim 15 cliënten wordt bezocht. Trouw kloppen de kerkvrijwilligers iedere week op de deuren van de klinieken om te vertellen dat er een kerkdienst is. De vrijwilligers halen de kerkgangers die begeleiding nodig hebben op voor de korte wandeling over het terrein en na afloop van dienst brengen ze hen gesterkt weer terug.

De Raad van Bestuur heeft ook ingestemd met de verhuizing van de kapper naar het Kruispunt en daarvoor de nodige aanpassingen gemaakt, zoals de installatie van een wastafel in het voormalig kantoortje van de PVP. Tot onze verrassing is er ook een geheel nieuwe keuken geplaatst. Fraai!
De klanten kunnen Kapper Tineke in het Kruispunt gelukkig goed vinden.

De plannen om van het Kruispunt een alternatief theehuis te maken zijn in 2017 nog niet goed van de grond gekomen. Het tijdstip waarop de alternatieve inloop de deuren opende is meermalen aangepast, wat de bekendheid zeker niet ten goede is gekomen. Bovendien verzekert de verpleging van de vier klinieken van het terrein ons dat de cliënten zich bij de situatie hebben neergelegd en nu graag naar het buurtcentrum in Oegstgeest gaan. Onbespied door de verpleging lijken de cliënten echter een andere bestemming te kiezen, want het buurtcentrum meldt geen stormloop.

Een bescheiden succes is de schaakinloop, geleid door een schaakgrootmeester (en lid van de cliëntenraad). Voor belangstellenden: iedere even week, op woensdag van 14.00-16.00u.

Na ruim drie jaar openen de vrijwilligers van de cliëntenraad nog steeds goedgemutst iedere eerste en derde zaterdag van de maand de deuren van de kleding-weggeefwinkel in het Kruispunt. Cliënten komen voor een praatje, een kopje koffie of thee en vinden altijd wel tijd om even door de rekken te gaan op zoek naar iets nieuws. Ook in 2017 kwam het een enkele keer voor dat een cliënt die door omstandigheden helemaal geen kleding meer heeft, met zijn of haar casemanager langskomt om helemaal in het nieuw gestoken te worden. (Schoenen zijn dan vaak een probleem – dus als iemand nog goede schoenen overheeft …. De cliëntenraad neemt ze graag in ontvangst.) Als deze cliënt dan met zakken vol nieuwe kleding het Kruispunt verlaat zijn de vrijwilligers die dag extra opgetogen, omdat ze zo overduidelijk iemand goed hebben kunnen helpen. En daar doet een mens het toch voor.
Sinds kort is de Soek, de gemeentelijke kringloopwinkel van Oegstgeest, gevestigd in de oude school, een van de voormalige gebouwen van Rivierduinen aan de overkant van de Endegeesterstraatweg. Aangezien de Soek ook kleding in de aanbieding heeft én op zaterdag open is, beraadt de weggeefwinkel zich op mogelijke samenwerking.

Feestelijke feestdagenlunch
En het Kruispunt heeft nog een hoogtepunt opgeleverd. Op 28 december kregen de cliënten van het terrein een enorme verrassing toen een geweldige luxe lunch voor hen werd opgediend. Belangeloos georganiseerd door een bezoekvrijwilliger, belangloos gedoneerd door ondernemers van Oegstgeest en belangeloos rondgebracht door vele helpende handen. Soep, ijs, broodjes, luxe vleeswaren, visschotels, kaas, frisdanken, zelfs kroketten ontbraken niet. Er was ruim genoeg om er ook op 29, 30 en zelfs 31 december nog van te kunnen genieten.
De cliëntenraad heeft alle ondernemers uit naam van de cliënten van het terrein heel hartelijk bedankt. Hartverwarmend ook, al die enthousiaste reacties van de medewerkers van de afdelingen, die vast wel bij iemand terecht zijn gekomen.
Lees het verslag: https://www.oegstgeestercourant.nl/nieuws/algemeen/35187/lunchfeest-bij-rivierduinen

6. Deelnemerscommissie Movens

De Deelnemerscommissie van Movens is onderdeel van de medezeggenschap van de cliënten van het centrum Duin- en Bollenstreek/Leiden. De Deelnemerscommissie komt op voor de belangen van de bezoekers van DAC Movens en van de taakwerkers van de diverse werkprojecten. De Deelnemerscommissie overlegt regelmatig met de manager van Movens en brengt gevraagd en ongevraagd advies uit.

In 2017 kwam de DC in zwaar weer. De enorme lading extra werk die het gevolg was van de verhuizing van Movens van de Flevoweg naar twee Huizen van de Buurt van Libertas-Leiden heeft uiteindelijk zijn tol geeist. De leden van de DC waren fysiek en moreel uitgeput door alle bijkomende (in)spanning en hadden geen puf meer om de DC draaiende te houden. De Cliëntenraad neemt zolang de adviestaken over. Twee van onze leden maken gebruik van het aanbod van Movens en komen heel regelmatig in de Driftstraat. Zij leggen actief hun oor te luister bij de andere deelnemers om signalen op te vangen. Ook bij het buurthuis “Op eigen wieken” in de de Merenwijk lopen we soms langs voor een kopje koffie. De afstand tussen deze twee buurthuizen, hoe klein ook, heeft er inmiddels voor gezorgd dat beide hun eigen vaste groepje bezoekers hebben. De Cliëntenraad heeft een lijntje naar de inloop die in het dorpscentrum in Oegstgeest is gerealiseerd, als alternatief voor het theehuis van terrein Endegeest. Ook daar heeft zich inmiddels een kleine vaste bezoekersgroep van voornamelijk ex-cliënten gevormd. Helaas is de afstand voor de bewoners van het Endegeest terrein veelal een te groot obstakel; slechts zeer sporadisch maakt een cliënt de tocht daarheen. De cliëntenraad bezoekt ook met enige regelmaat de andere inlopen die Movens in de hele regio in samenwerking met de verschillende gemeenten heeft opgezet. Deze inlopen, zoals de Agneshove in Voorhout, richten zich niet exclusief op GGZ cliënten, maar bieden een aanbod voor alle kwetsbare burgers. Deze kleurenmengeling lijkt bescheiden succesvol te verlopen.

In maart heeft de fietsenmakerij de werkplaats op het terrein Endegeest definitief verlaten. De samenwerking met Stichting Het Warenhuis, het kringloopbedrijf van de Leidse gemeente, is goed op gang gekomen. Het Warenhuis biedt werkervaringsplaatsen voor mensen met grote afstand tot de arbeidsmarkt en ook onze (ex-)cliënten vinden daar soms voor kortere of langere tijd een baan. De fietsenmakerij in de Mors in Leiden lijkt ook bijzonder succesvol, net als Mobi – de samenwerking van de voormalige repro van Movens met een professionele Leidse drukkerij. Gelukkig bestaat de Groene Cirkel op terrein Endegeest nog. De kwekerij levert trouw iedere week een prachtige bos bloemen die de Cliëntenraad in het Stilte Centrum in Rijnveste neerzet.

Voor (contact)adressen van alle Movens locaties, zie de websites van Movens: www.movens-leiden.nl en www.movens.nl.

7. Bijzondere Breinen

Er wordt vaak gezegd dat een behandeling in de GGZ bestaat uit pillen en/of praten, maar er is ook nog **doen**. Veel cliënten kijken echt uit naar hun uurtje creatieve therapie en werken zich helemaal in het zweet bij PsychoMotorischeTherapie (sporttherapie). De cliëntenraad heeft zich niet voor niets jarenlang sterk gemaakt voor het behoud van FitYourBody, het succesvolle sportprogramma dat in Noordwijkerhout is ontwikkeld. Naast deze vormen van therapie biedt Rivierduinen ook nog dagbesteding-op-recept. Voor ons centrum wordt de dagbesteding georganiseerd door Movens en daar kan je muziek maken, schilderen, computeren, in het restaurant werken, fietsen repareren etc, etc. Op zich dus een gevarieerd aanbod, echter, sommige cliënten willen hun hersenen laten kraken en zo aan hun herstel werken.

Zij missen: *de intellectuele uitdaging*.

We waren daarom blij verrast met een bezoek van de mannen achter de Bijzondere Breinen. De BB vinden het jammer dat de 'bijzondere' denkkracht van cliënten in de GGZ niet wordt gebruikt om allerlei maatschappelijke problemen op te lossen en zij namen contact op met de cliëntenraad om te vragen of wij er ook zo over dachten. "Ja, duh!" Nadat we elkaar zo gevonden hadden, was het zaak de samenwerking handen en voeten te geven. Dat bleek lastiger dan gedacht.

Bijzondere Breinen

Haal het bijzondere uit je brein

De BB zijn van mening dat ieder mens op een bepaalde manier denkt – denkstijlen noemen ze dat, of met een duur woord: neurodiversiteit. Bijvoorbeeld: sommige mensen denken heel analytisch: die breken een probleem op een kleine stukjes en werken stap voor stap naar een oplossing. Anderen denken heel associatief en komen via een heel persoonlijk gedachtenpad bij een oplossing uit. Weer anderen denken in beelden, kleuren of al dan niet heftige gevoelens, terwijl veel mensen de juiste woorden nodig hebben om verder te komen. Er zijn "ja, maar …" denkers, "hoe-bedoel-je?" denkers, samenvattende-denkers en zo zijn er nog veel en veel meer verschillende denkstijlen. Volgens de BB helpt het om te weten *hoe* je denkt, want dan kan je beter met andere mensen samendenken zonder ruzie te krijgen. Bijvoorbeeld: Iemand die van zichzelf weet dat hij heel associatief denkt, kan beter begrijpen dat anderen hem niet altijd kunnen volgen. En de "ja, maar"-denker kan zijn bijdrage opbouwend proberen te formuleren. De BB brachten deze verschillen in denkstijlen als iets vanzelfsprekends, maar het blijkt nog een hele klus om van jezelf te bedenken *hoe* je precies denkt.

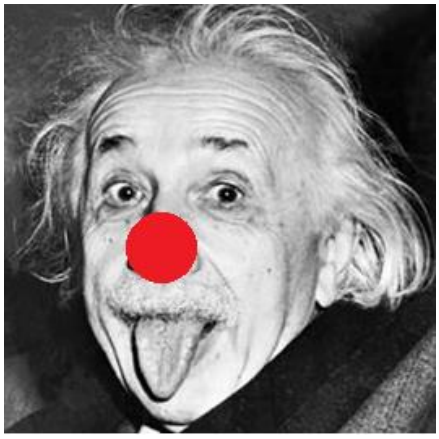

Het brainstormen met de BB concentreerde zich in 2017 op het organiseren van *denksessies* voor cliënten. Dat is een manier van "samendenken" over een probleem die de BB hebben uitgewerkt. Een groepje mensen kiest een een vraag of probleem en werkt vervolgens systematisch naar een oplossing of antwoord toe, waarbij iedere deelnemer probeert om de eigen denkstijl zo goed mogelijk in te zetten. Iedereen kan meedoen, want de denkstijlen vullen elkaar aan: een *denksessie* draait om *samendenken*. Ondanks de aarzelende steun van de directie bleek het uiterst lastig om

cliënten voor de denksessies bij elkaar te krijgen. Maar ALS het lukte, waren de deelnemende cliënten zonder uitzondering erg enthousiast. Uiteindelijk zijn er een aantal denksessies gehouden in Rijnveste, in de MC in Voorhout en bij het Inloophuis psychiatrie aan de Hooigracht in Leiden.

Inmiddels zijn de BB een Social Enterprise geworden. Dat betekent dat zij wel geld willen verdienen met hun activiteiten, maar op zo'n manier dat alle betrokkenen én de samenleving daar beter van worden.

Ook in 2018 werken cliëntenraad en Bijzondere Breinen samen aan het populariseren van de denksessies.

8. De Nieuwsbrief

CLIENTENRAAD GGZ Rivierduinen

Tweemaandelijkse nieuwsbrief van de cliëntenraad GGZ Rivierduinen, Duin- en Bollenstreek/Leiden. November-december 2017.

In deze nieuwsbrief:

- Voorwoord
- Anti-stigma avond
- Een bezoekje aan De Poolster
- Kijk- en leeshoek: Ik, Timothy. Tussen zin en waanzin.
- In de kijker: De Plejaden
- Column door Richard: Een eentandslach
- Nieuwtjes
- Agenda
- Contact

Voorwoord

3 hoeraatjes voor ons! De nieuwsbrief van de Cliëntenraad Duin en Bollen/Leiden bestaat 1 jaar! Precies een jaar geleden brachten we onze eerste nieuwsbrief uit! Wat vliegt de tijd toch! In het afgelopen jaar hebben we niet stil gezeten. Zo hebben we ons zichtbaar gemaakt bij Bijzondere Breinen en hebben we de belangen van de cliënten van GGZ Leiden en omstreken behartigd. We willen echter nóg dichter bij de cliënten komen en ons nog zichtbaarder opstellen. Zo hebben we ons voorgenomen om binnenkort (weer) afdelingen te gaan bezoeken in de regio. We kondigen ons bezoek op voorhand aan bij de verpleging van de desbetreffende afdeling zodat u als cliënt ook weet wanneer wij bij u langskomen.

Verder in deze nieuwsbrief kunt u het verslag lezen van onze anti-stigma avond. Hopelijk was u er ook bij en hebt u er iets van opgestoken!

Net als Mark Zuckerberg neemt ook de cliëntenraad soms zijn toevlucht tot papier om de wereld te vertellen wat we doen. En zo ziet iedere twee maanden een nieuwe Nieuwsbrief het levenslicht. Deze nieuwsbrieven zijn in de wachtkamers van alle locaties van het centrum te vinden, in de folderkast naast ons kantoor en vanzelfsprekend op de website.
Onze hoofdredacteur is zelf een gevierd schrijfster en legt de lat hoog als het op klare teksten en cliëntperspectief aankomt. Vaste rubrieken in de Nieuwsbrief zijn o.a. een interview met iemand van Rivierduinen, een column en een wetenswaardigheid over de sterrenhemel. Daarnaast wordt een actueel thema uitgelicht waar de cliëntenraad zich mee bezig houdt en is er een activiteitenagenda die open staat voor alle clienten.
De Nieuwsbrief valt zo in de smaak dat een groot aantal cliënten zich er op heeft geabonneerd en de nieuwsbrief rechtstreeks in de e-mail ontvangt.

9. We zijn veel meer dan een diagnose: anti-stigma avonden in de DB/L regio

Er zijn gezaghebbende statistieken die laten zien dat 25% van de Nederlanders op enig moment in hun leven last zullen krijgen van een psychiatrische stoornis. Een psychiatrie-vlekje hebben is dus verre van uitzonderlijk. Echter, dit cijfer betekent ook dat zo'n 75% van de burgers deze dans zal ontspringen en helaas is deze meerderheid verre van zwijgend. In de volksmond heet iedereen die onbegrepen gedrag vertoont al snel 'een gevaarlijke gek' en omgekeerd is iedereen met een 'gek' vlekje, daarmee per definitie onberekenbaar en gevaarlijk. Dat betekent dat onze cliënten buiten (en binnen!!) Rivierduinen tegen massieve muren van stigma aanlopen als ze een normaal leven proberen op te bouwen.

In de regio Alphen/Gouda was de cliëntenraad deze muren goed zat. De raad begon een succesvolle reeks anti-stigma voorlichtingsbijeenkomsten met een focus op de politiek. Goed voorbeeld doet goed volgen en onder het motto "Ik ben niet mijn diagnose" hoopt ook de cliëntenraad DBL een ware protestbeweging op te starten om al het stigma de regio uit te slaan. De eerste bijeenkomst in het restaurant van Rijnveste, in aanwezigheid van de voltallige directie, werd goed bezocht, maar helaas schitterden de behandelaren door afwezigheid. Om ook hen de gelegenheid te geven de mantel van onwetendheid af te werpen, is voor het nieuwe jaar besloten om de bewustwordingscampagne vooral op deze doelgroep te richten.

Een toevallig toeval

Een van de cliënten die op de DBL bijeenkomst haar ervaringen met stigma deelde, vertelde van een nare opmerking van haar psychiater, die haar kinderwens resoluut ter zijde schoof, want: "mensen met schizofrenie kunnen niet voor kinderen zorgen". De opmerking raakte een snaar bij de cliëntenraad, want toevallig hadden we ons eerder in 2017 juist sterk gemaakt voor dit thema. Er is een aantal jaren geleden een Rivierduinen-breed protocol over "intimiteit en seksualiteit in de GGZ" opgesteld, dat eigenlijk vooral bedoeld is om behandelaren aan te moedigen om het onderwerp in de spreekkamer ter sprake te brengen. Cliënten geven echter nog steeds aan dat hun behandelaar slechts heel zelden meldt dat een bepaalde pil de zin in seks tot nul reduceert, zelfs niet bij cliënten met een vaste relatie. Dat was voor de cliëntenraad een reden om in 2017 een enquête onder behandelaren uit te zetten. Wat we vreesden werd bevestigd: vrijwel alle behandelaren geven aan nog nooit van dit protocol gehoord te hebben.

Toevallig bevestigde ook een scriptie van de Hogeschool Leiden ons beeld. Lindsey Blakenburg deed onderzoek naar liefdesrelaties in het Zegerkwartier (een groot beschermd-wonen-cluster van Rivierduinen in Alphen) en ontdekte dat de hulpverleners daar geen idee hebben dat er een Rivierduinse richtlijn is om intimiteit en relaties ter sprake te brengen. En aansluitend bij het anti-stigma thema: Lindsey ontdekte ook dat de familie van de cliënten veelal van mening is dat hun naaste maar beter niet aan een relatie zou beginnen, dat kon immers toch nooit goed aflopen. Heel fijn, zo'n bloedband!

10. Samenwerking met cliëntenbelangenorganisaties in de regio

Dat het begrip 'herstel' in de GGZ een grote rol speelt zullen we wel niemand duidelijk hoeven maken. Echter, hoewel Rivierduinen al jaren op herstel gerichte zorg biedt, beperkt men zich veelal tot 'klinisch herstel', ook wel de 'cure' kant genoemd. Met andere woorden: dat gedeelte van herstel dat met medicatie en dubbelblind bewezen therapieën gerealiseerd kan worden. Andere vormen van herstel, zoals persoonlijk herstel of maatschappelijk herstel krijgen veel minder aandacht. Cursussen die op deze vormen van herstel zijn gericht, worden veelal aangeboden door organisaties buiten Rivierduinen. Hieronder een paar van deze organisaties waar de cliëntenraad een goede band meer heeft.

10.1 Stichting ZON, Stichting GGz informatiepunt Holland Rijnland & Inloophuis Psychiatrie

De cliëntenraad nam al deel aan de allereerste ZONadviesgroep van Stichting ZON en is sindsdien een vaste deelnemer gebleven. Eenmaal per maand komen vertegenwoordigers van een groot aantal clientenraden uit de regio bij elkaar om dringende zaken te bespreken en elkaar met praktische raad en daad terzijde te staan. Regelmatig staan de gevolgen van het rijks- of gemeentebeleid op de agenda en wordt iemand uitgenodigd, bijv. van de GGD of de politie om de plannen toe te lichten. Maar vaker gaan de twee uur van de bijeenkomst op aan het zoeken naar een oplossing voor de problemen waar de deelnemende cliëntenraadsleden tegenaan lopen. We kunnen alle cliëntenraden van de regio van harte aanraden om zich bij deze adviesgroep aan te sluiten.

Naast het lotgenotencafé en de unieke speciale vrouwenavond heeft Stichting ZON een groot aanbod aan herstelgerichte cursussen, waarvan sommigen inmiddels landelijke bekendheid genieten, zoals de cursus "bluf-cv" en de toolbox zelfstigma. Regelmatig treden (ex-)leden van de cliëntenraad op als spreker of cursusleider.

De band tussen Rivierduinen en het inloophuis/GGz informatiepunt aan de Hooigracht in Leiden is sterk. Er wordt gezamenlijk een preventie-aanbod georganiseerd waarvoor de cliëntenraad ijverig reclame maakt op het raam van het kantoor.

Daarbij zijn leden van de cliëntenraad regelmatig in het inloophuis te vinden, waar zich volgens velen de gezelligste huiskamer van Leiden bevindt.

De stichtingen ZON, Informatiepunt en Inloophuis zijn per 1 januari 2018 gefuseerd tot Lumen Holland Rijnland. Een aantal bestuursleden heeft in een eerder leven zijn strepen in de rechtsvoorganger van de cliëntenraad DBL verdiend, dus de lijntjes zijn kort. Zie ook: https://lumen-hollandrijnland.nl/

10.2 Platform SamenWerken Leiden

In 2014 sprak het Platform Samenwerken Leiden de ambitie uit om in 10 jaar tijd 100 werkgevers uit de Leidse regio over te halen om mensen met een ggz-vlekje een serieuze kans op werk te geven. Na drie jaar hard werken blijkt het initiatief aan te slaan. Maandelijks worden bijeenkomsten georganiseerd waar partijen als werkgevers, gemeente en UWV met cliënten kunnen discussieren over wederzijdse twijfels en drempels, in de hoop die voor elkaar weg te kunnen nemen. De cliëntenraad neemt regelmatig deel aan deze bijeenkomsten.
Voor een overzicht van de bijeenkomsten: http://www.platformsamenwerken.nl/

10.3 Zelfregiecentrum Leiden

Naar Venlo's model is een paar jaar geleden ook een zelfregiecentrum in Leiden geopend, voor en door cliënten. Zoals hun missie/visie statement zegt: "Een plek waar niks moet, maar waar je dingen doet waar je blij van wordt." Niettemin is het zelfregiecentrum Leiden actief outreachend in het project "Meedoen met Meerburg" en heeft het inmiddels een naam verworven op het gebied van kennis over het fenomeen stemmenhoren. De lotgenotengroep stemmenhoren heeft een toneelstuk over dit onderwerp geschreven en nog voor de try-out is er al internationale belangstelling!
http://www.zelfregiecentrumleiden.nl/

10.4 De conculega's

GGZ Rivierduinen is dan wel de grootste aanbieder van GGZ in onze regio, dat wil niet zeggen dat zij de enige is. Een van de grotere kleine organisaties is Transparant, centrum voor geestelijke gezondheidszorg, met drie vestigingen in Leiden en een in Voorschoten. PsyQ Leiden is juist een tamelijk kleine afdeling van een heel grote GGZ organisatie die in een aangrenzende regio de scepter zwaait. Aangezien de organisatie GGZ Rivierduinen in allerlei samenwerkingsverbanden met alle spelers in de regio zit, kan de cliëntenraad niet achterblijven. We hebben met enige regelmaat contact met de cliëntvertegenwoordiging van de andere aanbieders. Gelukkig blijkt het gras niet altijd groener bij de andere organisaties en kampen zij veelal met dezelfde problemen als onze eigen cliëntenraad; niettemin lijkt de toekomst er wel wat rooskleuriger.

10.5 Gemeentelijke Adviesraden

Het centrum Duin- en Bollenstreek/Leiden omvat een groot aantal gemeenten, die in meer of mindere mate samen optrekken op het gebied van jeugd GGZ, maatschappelijke zorg en OGGZ. De meeste colleges hebben ook een adviesraad ingesteld om hen op dit terrein van goede raad te voorzien. De cliëntenraad heeft in 2017 met een drietal adviesraden kennisgemaakt en afgesproken elkaar op de hoogte te houden van ontwikkelingen.
De cliëntenraad maakt ook graag gebruik van de contacten die individuele leden hebben met gemeenteraadsleden en wethouders om op de hoogte te worden gehouden van plannen die rondzingen in de regio. Ook het Muchhausenoverleg in Leiden wordt gebruikt om contacten te leggen met partijen die zich op het raakvlak bevinden van zorg en maatschappij.

WMO Lisse goes Mondriaan

Toekomstvisie Leidse regio

11. De cliëntenraad in cijfers

11.a. Financiën

Een pluim voor onze penningmeester: zoals ieder jaar weer weet de cliëntenraad ruim binnen de begroting te blijven, mede omdat onze leden er niet op staan om ieder dubbeltje van de door hen gemaakte kosten uitgekeerd te krijgen. Het ontgaat ons dan ook waarom de acceptatie van onze begroting een jaarlijks terugkerend gevecht moet zijn. Wij willen onze directie daarom vanaf deze plek aanraden om hun energie voortaan op de verliesdraaiende onderdelen van het centrum te richten.

Grote uitgaven in 2017:

Website – Hosting van onze onvolprezen website <www.clientenraden-rivierduinen.nl>

Ondersteuner – De cliëntenraad had in 2017 weer een vaste ondersteuner die de cliëntenraad onvermoeibaar langs de afdelingen in de regio heeft geleid.

Weggeefwinkel – Voor de weggeefwinkel zijn enkele rekken aangeschaft om de voorraad gedurende de week aan het oog van de overige gebruikers van het Kruispunt te kunnen onttrekken.

Nieuwsbrief – Naast de onkostenvergoeding voor de redactie wordt een aantal nieuwbrieven per post verstuurd.

Reiskosten – Het centrum DBL beslaat een grote regio en het openbaar vervoer blijkt een grote kostenpost. Daarnaast heeft de cliëntenraad geparticipeerd in de activiteiten die door andere cliëntenraden en door de CCR zijn georganiseerd, waaronder een bezoek aan het toneelstuk PAAZ in Alphen aan den Rijn.

11.b. Vergaderingen

Op 1 januari 2017 telde de cliëntenraad twaalf leden.
Op 31 december 2017 telde de clientenraad tien leden.

Omdat dit jaarverslag op een openbare website gepubliceerd gaat worden, zien we vanwege de privacy af van het vermelden van de namen van onze leden. Maar een *Meet&Greet* met de cliëntenraad is zo geregeld. Kom langs op ons kantoor in Rijnveste of bel of mail (contactgegevens hieronder). In 2017 hebben deze bezoekjes geresulteerd in één VIM melding, drie klachten, één verwijzing naar het GGz informatiepunt en één nieuw lid.

Vergaderingen in 2017
De Cliëntenraad Duin- en Bollenstreek/Leiden heeft 17 keer vergaderd, waarvan 8 keer met de directie.

Datum	***Voornaamste agendapunten:***
12 januari	Kennismaking nieuwe ondersteuner
2 februari + directie	Nazorg cliënten PsychoTraumaCentrum; Enquête Intimiteit en Seksualiteit
23 februari	Gast: Suzette Reijnen, ervaringswerker FACT team
16 maart + directie	Herinrichting Neuropsychiatrie; ongevraagd advies foto's door communicatie
6 april	Stavaza Beschermd Wonen Centraal in Noordwijkerhout; verbouwing MC
20 april + directie	Beddenconferentie; adviesplicht bij managementwissels
12 mei	Beleidsdocument terugdringen agressie; evaluatie inloop Dorpscentrum Oegstgeest
15 juni + directie	Reactie advies neuropsychiatrie; reactie advies BWC Noordwijkerhout
22 juni	Gast: Annita Deen, PVP; Bijzondere Breinen; anti-stigma-avond
27 juli + directie	Verbouwing Rijnveste voor HIC; verbouwing Kruispunt
3 augustus	Na de barbecue bij Stichting ZON een felle discussie: mag een ervaringswerker in het EPD als de cliënt daar toestemming voor geeft?
24 augustus	Inrichting HIC; kunst in Rijnveste; crisisdienst BuKa
7 september + directie	Beleidsplan van directie voor komende jaren
26 oktober	Gasten: Mieke Melchior en Jasper van Rhijn; evaluatie PEH
2 november + directie	Reactie op ongevraagd advies Intimiteit en Seksualiteit; onderzoek constructie parkeergarage Rijnveste
30 november	Gast: Liesbeth Koster – toelichting begroting; evaluatie anti-stigma-avond
12 december + directie	Bespreking begroting centrum DB/L; verhuizing ouderen naar Voorhout

11.c. Contactgegevens

Bezoekadres: Kamer A 0.18 in Rijnveste, Sandifortdreef 19, 2333 ZZ Leiden
Op dinsdag-, donderdag- en vrijdagmiddag staat de deur van ons kantoor open voor alle cliënten en belangstellenden. Op overige dagen op afspraak.

Telefoon tijdens kantooruren: 071 – 890 76 49 --(De voicemail is helaas niet meer actief)
E-mail: cliëntenraad.leiden@rivierduinen.nl
Website: www.clientenraden-rivierduinen.nl